

Norsk oversettelse av

Innenriksminister i Quislings regjering Albert Viljam Hagelin's
brev 14.desember 1943 til sjefen for rikskanseliets i Berlin
Hans-Heinrich Lammers.

Ærede herr Riksminister.

Da jeg sidst hadde den ære å tale med Dem. herr Riksminister,
var De så elskværdig å si at jeg, hvis en viktig sak gjorde
meg bekymringer, kunne henvende meg til Dem. Idet jeg benytter
mig av dette elskverdige tilbud, tillater jeg meg å vedlegge
et memorandum over den nuværende tyske politikk i Norge og
dens virkning på Norge og Skandinavia. Idet jeg henviser til
innholdet i memorandumet, kan jeg uten overdrivelse understreke
at det er kun meget tungtveiende grunner som gjør at jeg, i
overensstemmelse med ministerpresident Quisling, ber Dem utvirke
for mig en konferanse hos der Führer.

Jeg ber Dem overrekke der Führer vedlagte memorandum og forklare
ham at jeg anser det som min plikt å gjøre ham oppmerksom på
den farlige virkning som Rikskommisariatets politikk i Norge
har på den norske befolkning og på hele Skandinavia.

Da det dreier sig om norske livsinteresser synes jeg at det er
av den største viktighet at der Führer ikke bare blir informert
om den politiske situasjon fra tysk side, men også fra vår.

En av mine kolleger og jeg har nu besluttet å ta det alvorlige
skritt åpent å si at vi ikke lenger er i stand til å samarbeide
med Rikskommisariatet. Alt lenge var vi klar over at et virkelig
samarbeid med herrene i Rikskommisariatet på denne måten ikke
var mulig, men vi har stadig ventet i håp om at en avgjørende
forandring snart skulle inntreffe. Dette var desværre hittil
ikke tilfelle og samarbeidet blir værre og værre. Da det altså,
ikke er utsikt til en forandring, har vi sett oss tvungen til å
fatte den beslutning som er meddelt i memorandumet.

Vi er dog av den faste overbevisning at der Führer vil forstå våre
motiver og håper derfor på en radikal omlegging av den tyske
politikk i Norge.

Idet jeg uttrykker mitt håp om et snarlig gunstig svar, ber jeg
Dem, ærede Riksminister, å motta uttrykk for min høiaktelse.

Oslo 14. desember 1943.
Herr Riksminister Dr. Lammers,
Berlin

Deres ærbødige

Oversettelse.

P.M.

over den tyske politikk i Norge og dens virkning på det norske folk og på hele Skandinavia.

Den politiske utvikling i Norge og Skandinavia tvinger meg i dag igjen, som også flere ganger tidligere, til å advare mot følgene av den politikk som fra tysk side nu blir drevet i Norge.

Det lar sig ganske enkelt ikke lenger overse at Rikskommisariatets politikk i Norge bringer, ikke bare det norske folk, men også de andre skandinaviske folk til en stadig skarpere motsetning til Tyskland.

Grunnen er at Rikskommisariatets mentalitet og metoder står i en så fundamental motsetning til siden århundrede rotfestede norsk tenkemåte, at disse metoder, istedenfor, som den tyske Wehrmacht bestreber sig på, å holde ro og orden i landet, tvert imot skaffer stadig større uro og forbitret motstand.

Den ene hendelsen driver den andre, og enhver skarp forholdsregel fra Rikskommisariatet som blir opptatt som urettferdig, utløser hos det forbitrede folk en ny sabotasjehandling. Det blir en skrue uten ende og denne utvikling må nødvendigvis stadig øke.

Det vidner om den største uvitenhet om det norske folk, når Rikskommisariatet tror at det med sine metoder kan få Norge til høyeste ytelse i den tyske krigsføring. Nei, man kan ikke bare dette, men kan nå enda mer, hvis Tyskland i Norge ville være representert ved mennesker som har evne til å forstå den norske mentalitet og vinne deres aktelse og tiltro. At det finns den slags menn har vi sett, for eksempel behøver man bare å tenke på generaladmiral Böhm, som på tross av at han ivaretok de tyske interesser fullt ut og måtte gjennomføre meget hårde bestemmelser for oss, var aktet og respektert av nordmennene. På mange måter var dette også tilfelle med lederen av den tyske Wehrwirtschaft i Norge, general Wintzer, samt hos flere andre tyske herrer, som desverre også alle ble tilbakekalt.

Man må ikke glemme at de fleste nordmenn uvilkårlig identifiserer Tyskland og dets regjering med Rikskommisariatet.

Hva gagner det vel at vi her i Norge holder store propagandataler om germansk fellesskap og forsøker å propagere et vennskapelig samarbeide med Tyskland, når de fra de tyske representanter viste eksempler ser slik ut som jeg dessverre må skildre i et par eksempler. Rikskommisariatet knuser jo selv på det aller grundigste all sympati for Tyskland.

Og man ødelegger gjennom denne feilaktige fremgangsmåte ikke bare de tyske interesser i Norge, men herrerne i Rikskommisariatet overser også fullstendig at den politikk de har ført og fremdeles fører har en meget intensiv virkning på Sverige, Danmark og Finland, og der også har anrettet den største skade for Tyskland.

Hva der i den siste tid har skjedd av ubehagelige ting kan Tyskland for en stor del takke Rikskommisariatets fullstendig forfeilede politikk i Norge.

Advarselsene som jeg uttalte i tide blir dessverre ikke tatt hensyn til.

Man må nu ikke lenger overse at de politiske lidenskaper i hele Skandinavia kommer mer og mer i kok på grunn av Rikskommisariatets metoder.

Jeg kan bare inntrengende råde til å gå den motsatte vei og støtte ved en klok politikk de kretser i Skandinavia som med god grunn frykter Russland og derfor ønsker Tysklands seier.

Det lar seg ikke bestride at Rikskommisariatets fremgangsmåte i Norge gir det vesentligste agitasjonsmaterieell mot Tyskland.

Jeg har gjentatte ganger fremholdt at det er i Norge hvor man kan påvirke stemningen i Skandinavia overfor Tyskland.

Men Rikskommissariatets metoder i Norge bevirker istedenfor sympati bare sterkere opprør og fiendtligheter mot Tyskland.

Rikskommissæren og hans medarbeidere står fullstendig uforstående overfor det norske folk; istedenfor å vinne venner trår de gamle tysklandsvenner på tærne og det sørgelige resultat av deres opptreden og deres uheldige forordninger er at selv de mest overbeviste tysklandsvenner blir forvandlet til de bitreste fiender.

Fruen til en NSmann i meget høy stilling som selv er NS-medlem, sa til mig for kort tid siden: Jeg har alltid vært meget tyskvennlig og jeg har alltid i enhver diskusjon protestert på det kraftigste mot hver kritikk mot Tyskland, Men nu da slik kritikk høres stadig oftere, høyere og krassere, må jeg tie, ja jeg må endog beherske mig så jeg ikke stemmer i med, da jeg dessverre for det meste må anerkjenne kritikken som berettiget.

En bekjent vitenskapsmann sa til mig nylig: "Jeg har hørt at der Führer har sagt til Rikskommissæren: Vinn det norske folk for mig. - Gud bevare mig vel, det har han gjort! Han har skapt en nasjonal enighet, men mot Tyskland."

Det er en sørgelig sannhet som man må se i øynene, at den store utilfredshet med Rikskommissariatets politikk i Norge stadig og fort vokser, og det er hele det norske folk til dypt inn i NS-kretser. Hvor man kommer hører man denne kritikk, enhver som reiser rundt i Norge kommer tilbake med nye tilfeller.

Ministerpresident Quisling fastslo selv ved besøk i en tysk fangeleir, hvor nordmenn fra alle yrkesklasser på grunn av en lov er forpliktet til å arbeide, at det gis to forpleiningsklasser: en for tyskere, hvilken er meget god, og en for "utlendinger" som er for nordmennene, og den er meget dårlig.

Nordmennene går i sitt eget land for utlendinger og blir meget dårligere forpleiet enn de tyske sivilpersoner.

Videre fastslo Quisling ved en annen anledning at de russiske fanger ble bedre forpleiet og innlosjert enn nordmennene.

De livsbetingelser som man i en annen tysk arbeidsleir i Norge (som også blev besøkt av Quisling) bød nordmennene, var etter Quislings mening ikke å beskrive, og det til tross for at man hadde varslet hans besøk 8 dager på forhånd, og man i denne tid hadde arbeidet under høytrykk for å forbedre forholdene.

Denne mentalitet som disse ting viser, uttrykker sig i alt som Rikskommissariatet i Norge foretar sig.

Således er for eksempel tyskere (ikke bare die Wehrmacht, men likedan de tyske

sivilpersoner) forbeholdt alt svinekjøtt, kalvekjøtt, fårekjøtt og det 1. stekl. oksekjøtt. Nordmennene får bare hestekjøtt, hvalkjøtt og 2. kl. oksekjøtt, og det også etter forordning av Rikskommissariatet

Og av dette mindreverdige oksekjøtt for nordmennene bare et par ganger i året er et lite kvantum tildelt, mens de tyske sivilpersoner, for eksempel de som er ansatt i privatfirmaet Nordag, får kjøtt 5 ganger i uken i kantinen. Nordmennene som arbeider hos Nordag ble forbudt å spise i disse kantiner.

Den samme krasse forskjell finner man i de tyske og norske restauranter. Hertil er enda å bemerke at frisk fisk så godt som fullstendig er forsvunnet fra handelen.

Dessuten er også all produksjon av pålegg og pølse ifølge forordning fra Rikskommissariatet forbeholdt tyskerne. Til nordmenn må intet leveres.

Rikskommissariatet har rekvirert flere store norske gårdsbruk, som virkelig betyr noe for landets forsyning, og driver disse til egen nytte uten å ta det minste hensyn til rasjoneringsbestemmelsene. Fra tysk side blir dessuten foretatt oppkjøp hos produsentene og mellomhandlere stikk imot den med Næringsdepartementet trufne overenskomst.

De beste sigarer er forbeholdt Rikskommissariatet. De må ikke selges til nordmenn.

En kjent nordmann, Løvenskjold, blir tatt som gissel for en sak som skjedde mens han oppholdt sig i en ganske annen del av landet. Samtidig ble også 4000 flasker som han hadde i vinkjelleren, så vel som hva han på fullstendig legal måte eide av levnetsmidler, bl.a. også et stort antall havannasigarer, beslaglagt av de tyske myndigheter. Etter kort tid blev han løslatt. Men av sine viner, sigarer, levnetsmidler o.s.v. fikk han ingenting tilbake.

En nordmann ved navn Eckhoff som var en dusvenn av Dr. Richert og dr. Blankenagel fra Rikskommissariatet, ville selge ulovlig hvalkjøtt. Da han nu blev tatt av de norske myndighetene og ble spurt hvor kjøttet stammet fra, svarte han at han i oppdrag av Rikskommissariatet hadde kjøpt kjøttet på svartebørs og likedan med Rikskommissariatets tillatelse skulde selge det videre på svartebørsen. Da så den norske næringsminister beklaget sig overfor rikskommissæren fikk han følgende brev fra Rikskommissariatet:

Der Reichskommissar für
die
besetzten norwegischen Gebiete.

Oslo, 29.9.1942

Geschäftszeichen II/E/42
Dr. Ri/Kp.

Herr Minister Blehr, Oslo.

Ærede Herr Minister.

I anledning Deres henvendelse må jeg på det bestemteste peke på at jeg, etter en samtale med ledelsen av Wehrmacht, personlig har gitt herr Eckhoff, i samtykke med herr senator Otto, det oppdrag å kjøpe 8 to hvalkjøtt som var tilbudt på svartebørsen og også å kjøpe flere partier, hvis de skulde bli tilbudt.

Richert (sign.)
Dr. Richerts.

På spørsmål fra næringsministeren fikk han følgende fremstilling:
Rikskommissariatet hadde hørt at hvalkjøtt ble brukt til foring av rever, men hadde derfor kjøpt en prøve for å se om kjøttet også kunne være brukbart til menneskeføde.

Noen vil kanskje synes at en prøve av 8 tonn er ikke så verst. Dessuten blir, etter lovbestemmelsene, kjøtt som blir tilbudt på svartebørsen beslaglagt og ikke innkjøpt og videresolgt til ulovlige overpriser. Det tyske "Polizeigericht Nord", som er en del av Rikskommissariatet, her i forskjellige tilfelle grepet inn på det norske prispolitiets område, fordi de av de norske domstolene pådømte straffer ikke syntes høye nok. I Bergen dømte "Polizeigericht Nord" en nordmann til døden for svartehandel. Straffen blev fullbyrdet.

Direktøren for postvesenet, Aall, fikk sent en lørdag besøk av noen herrer fra Rikskommissariatet, som forlangte utlevert alle frimerkene med bilder av den tidligere norske konge og dronning. Direktøren forklarte at han ikke kunde forsvare det, og det var for sent å sette sig i forbindelse med vedkommende minister. Direktøren ble dog satt så under press av tyskerne at han utleverte frimerkene mot sin vilje.

Det norske krav om tilbakelevering av frimerkene blev av Rikskommissariatet ikke etterkommet.

Quisling blev nu oppmerksom på saken gjennom den svenske presse, som meddelte, at den norske regjering solgte disse frimerkene i utlandet, bl.a. også i Sverige. Men dette er ikke tilfelle. Frimerkesalget blir besørget fra tysk side. Det dreier sig om millioner i fremmed valuta.

Først bemektiger Rikskommissariatet sig frimerkene. Så realiserer det disse betydelige verdier til egen vinning uten i det hele tatt å gi den norske regjering meddelelse om hva man gjør med norsk eiendom.

To dager etter der Führererklæring av 25.9.43 over Norges fremtid som fri og selvstendig stat, spurte en norsk journalist ved pressekonferansen i Wilhelmstrasse om man kunde si noe om denne betydningsfulle erklæring. Gesandter Dr. Schmidt gjentok da der Führers avgitte erklæring i Oslo og tilføyde at Norge i fremtiden igjen ville tilhøre det tyske utenriksministeriums Rayon. Det var ham personlig en glede å konstatere dette.

Den norske journalist blev av de øvrige utenlandske journalister lykkønsket med dette svar, og der blev referert til utenlandske aviser, bl.a. og til Fritt Folk i Norge.

Men Rikskommissariatet forbød å offentliggjøre nyheten om spørsmålet og Dr. Schmidts svar.

Det norske folk skal altså ikke få vite Gesandter Dr. Schmidts svar.

Rikskommissariatet har dessuten forbudt den norske presse å offentliggjøre nyheter om de metoder som Japan ved Nyordningen i Øst-Asia bruker overfor Burma, Thailand og Philippinene.

Rikskommissariatet ønsker altså ikke at det norske folk får erfare den slags nyheter, vel på grunn av sammenligningsmuligheter.

Da Quisling for ikke lenge siden var bortreist, forlangte Rikskommissariatet av meg at jeg skulde oppheve de anordninger som jeg hadde foranlediget på grunn av en lov som Ministerpresidenten hadde utgitt før sin reise. (Kommunebidrag til krigsomkostninger).

Da jeg nektet truet man mig med at hvis ikke jeg etterkom kravet, ville rikskommissæren selv oppheve vedkommende av Quisling utgitte lov. Jeg overlot det til avgjørelse og erklærte at jeg i ethvert fall ville respektere den utgitte norske lov.

Vedkommende lov blev ikke opphevet. Men en ung mann fra Rikskommissariatet, Oberregierungsrat Schiedermayr, uttalte overfor min første medarbeider, innenriksråd Dahl: "Minister Hagelin har oppført sig meget dårlig i denne sak".

Denne opptreden taler tydelig med hvilken ringeakt herrerne fra Rikskommissariatet forsøker å behandle det norske folks representanter.

Næringsminister Blehr sendte rikskommissæren en helt saklig og høflig skrivelse vedrørende Grongrubene.

Derpå blev minister Blehr oppringt av Hauptabteilungsleiter Otte som oppfordret minsteren å trekke skrивelsen tilbake, fordi rikskommissæren ville kalle den en frekkhet hvis han fikk se den.

Også her kan rikskommissariatets ringeakt for nordmennene ikke komme klarere til uttrykk.

Rikskommissærens stedfortreder, Regierungspräsident Koch, uttalte overfor en av de høyeste norske embetsmenn: "Norges frihet og selvstendighet er bare vrøvl".
Regierungspräsident Koch tilføyet at "Norge aldri mer ville få selvstendige representanter i utlandet".

Disse uttalelser lar desverre i tydelighet ikke noe tilbake, og de viser ånden som dikterte disse ordene. Den 25.9.43 fulgte da die Führererklärung over Norges fremtid, men ånden, som taler av ovennevnte, er i Rikskommissariatet på tross av Führeerklärung forblitt den samme.

Ved et i og for sig upolitisk eksempel, men som allikevel har indirekte politisk betydning, vil jeg vise hvordan herrene fra Rikskommissariatet selv ødelegger aktelsen for de tyske embetsmenn:

Regierungspräsident Koch var i et meget offisielt selskap hos Ministerpresident Quisling, (hvor også rikskommissæren med Abteilungsleiter, representanter fra den tyske Wehrmacht og alle norske ministre var tilstede), overstadig beruset, hvilket også hadde forekommet flere ganger tidligere. Han satt ved Quislings venstre siden og generte stadig bak Quislings rygg damen som satt til høyre for Quisling. Minister Whist som satt på den andre siden av Regierungspräsidenten, forsøkte å redde situasjonen, idet han anstrengte sig for å trekke ham vekk fra vedkommende dame. Men uten resultat.

Om aksjonen mot studentene i Oslo blev ministerpresident Quisling av rikskommissæren kort underrettet aftenen før med den bemerkning at saken ikke lot sig mer forandre og at den skjedde etter nøyaktig overveielse. Jeg ble, som Quisling selv uttrykte seg, stilt overfor et fait accompli.

Neste morgen, før aksjonen, gjorde Quisling Übersturmbannführer Neumann uttrykkelig oppmerksom på at aksjonen, også i utlandet, ville vekke den største oppsikt, da den ville ansees som et slag mot kulturlivet.

For noen uker siden blev handelsoverenskomsten mellom Norge og Danmark igjen fornyet og undertegnet i Kjøbenhavn. Rikskommissariatets representant meddelte, at han først måtte reise en uke til Berlin, men at han derfra ville treffe de norske representanter i Kjøbenhavn og sammen med disse ville føre forhandlingene. Men representanten for Rikskommissariatet reiste mot avtalen og uten å la høre fra sig, direkte til Kjøbenhavn og undertegnet der etter kort forhandling selvstendig overenskomsten for Norge, på tross av at ingen representant fra den norske regjering var tilstede.

Da denne høyst forbausende opptreden blev påtalt av ministerpresident Quisling, begrunnet man det fra tysk side bl.a. med "at man ville skremme danskene og alvorlig advare dem idet man tydelig viste: Sånn går det nu Norge! Det må finne sig i at en Overregjeringsrat fra Rikskommissariatet fører forhandlingene med Danmark og undertegner

uten at en nordmenn i det hele tatt er tilstede. Hvis dere dansker nu ikke er føyelige vil det gå Danmark akkurat som Norge.”

En ydmykelse for oss Nordmenn som man vel neppe kan tenke sig dypere. Nettopp de tyske nasjonalsosialister, hvis verdensanskuelse og store innenrikspolitiske resultater er bygd på den i ethvert germansk folk dypt rotfestede følelser for nasjonal ære og nasjonal verdighet vil forstå at vi ikke mer vil tåle Rikskommissariatets metoder.

Håpet om en ny ånd i Rikskommissariatet etter der Führererklæring av 25.9.43 er ikke blitt til virkelighet.

Jeg må derfor så meget jeg beklager det, klart erklære at jeg ikke lenger kan samarbeide med herrene fra Rikskommissariatet og at jeg derfor har til hensikt å søke minsiterpresident Quisling om min avskjed. Fra noen av mine kolleger, som har fått anledning til å tale med meg i denne sak, har jeg fått fullmakt til å gi erklæring at de er helt enig i dette mitt standpunkt. Det er følgende:

Sjøfartsminister Irgens
Landbruksminister Frøtheim.
Minister for Trafikk- og Arbeidsdeptet Hustad
Minister for Sosialdepartementet Lippestad
Næringsminister Blehr.

Vi er nu som før villig til å samarbeide med Tyskland i ærlig vennskap. Men den nødvendige forutsetning er dog, at et virkelig samarbeide på like fot og på den riktige politiske linje kommer i stand. Men dette samarbeid kan fra tysk side, som det allerede langt har vist sig, bare etableres ved slike menn som respekterer vår nasjonale selvstendighet, ære og verdighet, menn, som har evne til å forstå vår mentalitet og som vi nordmenn kan føle sympati, vennskap og aktelse for, og som kan bedømme rekkevidden av deres handlinger i henhold til det norske folk og det øvrige Skandinavia. Hvis jeg blir spurt om jeg kjenner slike menn i Tyskland, kan jeg på dette spørsmål med full overbevisning svare ja.

Oslo, 14. desember 1943

Ærede herr Riksminister!

I tillegg til min skrivelse av i går vil jeg ikke unnlate straks å meddele en viktig sak som jeg i dag fikk høre.

Min kollega minister Skancke, som jeg møtte i dag, meddelte mig ved denne anledning at han i forgårs, den 13.de ds. hadde oppsøkt ministerpresident Quisling for å erklære overfor ham at det var ham umulig å samarbeide videre med Rikskommisariatet. Rikskommisariatets metoder har nu fått slike former at han ikke lenger kunne finne sig i det. Han hadde derfor søkt ministerpresidenten om avskjed. Ministerpresidenten har – av bestemte grunner – bedt ham vente.

Jeg ville være Dem, ærede herr Riksminister, takknemlig om De også ville forelegge denne sak for der Führer und Reichskanzler, fordi den belyser den gjennom Rikskommisariatet oppståtte vanskelige politiske situasjon og bekrefter min hentydning om at en hurtig, radikal forandring av den tyske politikk i Norge er nødvendig.

Jeg ber Dem, ærede herr Riksminister, å motta uttrykk for min høyaktelse.

Deres ærbødige

Oslo, den 15. desember 1943

Herr Riksminister Dr. Lammers
Berlin